

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

«Μόνο γιατί μ' αγάπησες»
Μαρία Πολυδούρη

Δεν τραγουδώ, παρά γιατί μ' αγάπησες
στα περασμένα χρόνια.
Και σε ήλιο, σε καλοκαιριού προμάντεμα
και σε βροχή, σε χιόνια,
δεν τραγουδώ παρά γιατί μ' αγάπησες.

Μόνο γιατί με κράτησες στα χέρια σου
για νύχτα και με φίλησες στο στόμα,
μόνο γι' αυτό είμαι ωραία σαν κρίνο ολάνοιχτο
κι έχω ένα ρίγος στην ψυχή μου ακόμα,
μόνο γιατί με κράτησες στα χέρια σου.

Μόνο γιατί τα μάτια σου με κύτταξαν
με την ψυχή στο βλέμμα,
περήφανα στολίστηκα το υπέρτατο
της ύπαρξής μου στέμμα,
μόνο γιατί τα μάτια σου με κύτταξαν.

Μόνο γιατί μ' αγάπησες γεννήθηκα,
γι' αυτό η ζωή μου εδόθη.
Στην άχαρη ζωή την ανεκπλήρωτη
μένα η ζωή πληρώθη.
Μόνο γιατί μ' αγάπησες γεννήθηκα.

Μονάχα γιατί τόσο ωραία μ' αγάπησες
έζησα, να πληθαίνω
τα ονειράτά σου, ωραίες που βασιλεψες
κι έτσι γλυκά πεθαίνω
μονάχα γιατί τόσο ωραία μ' αγάπησες.

(Οι τρίλιες που σβήνουν, 1928)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- A.** Η Μαρία Πολυδούρη θεωρείται μία από τις βασικές εκπροσώπους της Νεορομαντικής – Νεοσυμβολιστικής σχολής. Στηριζόμενοι στο ποίημα, να αναφέρετε τα στοιχεία εκείνα που επιβεβαιώνουν τη σχέση της Πολυδούρη με τον Νεορομαντισμό και τα στοιχεία εκείνα που τη διαφοροποιούν από τη συγκεκριμένη γενιά των ποιητών του '20.

- B1.** Ο Τάκης Μενδράκος στα «Άπαντα» της Μαρίας Πολυδούρη αναφέρει ότι: «η τεχνική της Μαρίας Πολυδούρη χαρακτηρίζεται από τεχνικές αδυναμίες, στιχουργική ευκολία και από κάποια φανερή αδεξιότητα». Επιβεβαιώνεται η παραπάνω άποψη μέσα από το ποίημα;
- B2.** Η Πολυδούρη επαναλαμβάνει πολλές φορές τις λέξεις «ωραίος» και «μόνο» στο ποίημά της. Να διερευνήσετε το λόγο που το κάνει αυτό.
- Γ.** Ο θάνατος κυριαρχεί αρκετά συχνά στα ποιήματα της Πολυδούρη. Πώς παρουσιάζεται ο θάνατος στην πέμπτη στροφή;
- Δ.** Αφού διαβάσετε την παρακάτω επιστολή που έγραψε η Μαρία Πολυδούρη στον Κώστα Καρυωτάκη, να εντοπίσετε τις αναλογίες που υπάρχουν, ως προς το περιεχόμενο, με το ποίημα της «Μόνο γιατί μ' αγάπησες».

Επιστολή της Μαρίας Πολυδούρη στον Κώστα Καρυωτάκη (15/06/1925)

Τρία χρόνια ύστερα

Το ίδιο ερώτημα σβήνει στα μάτια μας όταν τυχαία συναντηθούμε στο δρόμο... μ' αντιπερνάμε χωρίς καμιά δύναμη να πάρουμε το δρόμο που αφήσαμε πίσω μας...

Γυρνώ μονάχα και τον κοιτάζω πάντα το δρόμο που αφήσαμε.

Είναι μακρύς, σκοτεινός, γεμάτος δυσκολίες και φρίκη... είναι τόσο μακρύς, τόσο δύσκολος... κι' όμως - θεέ συγχώρεσε με - θα τον έπαιρνα με την καρδιά γεμάτη δάκρυα και μεταμέλεια...

Με την καρδιά δεμένη με τα σίδερα της αμαρτίας θα ξεκινούσα να σε βρω, μοναδική κι' αξέχαστη μου αγάπη...

Δεν έχω τίποτε άλλο στη ζωή μου τόσο γλυκό, τόσο όμορφο που θα μου δικαιώνει τη ζωή, κι' ο θεός θα με συχωρούσε... θα με συχωρούσες και συ φίλε που γεύομαι στις άδολης χαράς σου το ποτήρι βέβηλα... ανόσια... θα με συχωρούσες... το ξέρω...

Γυρνώ κι' αναμετρώ το δρόμο πάντα. Γύρισε προς 'μένα το κεφάλι στην άκρη εκεί που βρίσκεσαι, κι' ούτε ένα βήμα μην κάνεις εσύ στο δρόμο της αμαρτίας, θα πάρω μόνη μου στις αχαμνές μου πλάτες το φορτίο και θα ρθω... μόνο βλέπε με καθώς θα ρχομαι, μην πάρεις τα μάτια σου από μένα και πνιγώ μέσ' στο σκοτάδι...

Δεν θέλω τίποτε άλλο, μόνο να φτάσω, να σταθώ κοντά σου τόσο που φτάνει για να ιδώ... να ιδώ το πρώτο βλέμμα σου εκείνο που μου 'ριχνες σαν έφτανα... τις μικρούλες όλες εκείνες ρυτίδες στο πρόσωπό σου... ω, ξέρω καλά πως η καθεμιά τους γίνεται... να ιδώ το χαμόγελο σου - πως είναι όλα τους στο λογικό μου εδώ γραμμένα - να ιδώ τα χέρια σου ν' απλώνονται σε μένα να με αγκαλιάσουν... να ιδώ... να νιώσω το φίλημα σου...

Εδώ είμαι και καρτερώ, σε βλέπω, μη φύγεις, στρέψε την όψη σου από δω... μη με αρνηθείς, θα ζήσω στην πιο άχαρη ζωή χωρίς εσένα.

Βλέπω μπροστά μου δροσερά λουλούδια ν' ανθούν για μένα κι' όμως δεν τα θέλω και δεν τα χαίρομαι.

'Ελα εσύ και στρώσε με αγκάθια το δρόμο να πατήσω να χυθεί στάλα τη στάλα όλο μου το αίμα και να σβήσω μπροστά σου, μισημένη από σε τον ίδιο κι' ίσως περιφρονημένη.

Μα δε γυρνάς καθόλου... ποιος να ξέρει σε τι ευτυχίας με σκέφτεσαι λιμάνι και δεν τολμάς... ποιος ξέρει πάλι αν έχει ξανανθίσει εσύ η καρδιά σου κι' ολότελα με ξέχασες...

Εδώ είμαι και καρτερώ να στρέψης την όψη σου σε μένα... ρέει το δάκρυ απ' τα φτωχά μου μάτια νύχτα-μέρα...

Τριγύρω μου φαρμακερά θ' ανθίσουν λουλούδια... θα υψωθούν να με ζώσουν και θα πνιγώ απ' αυτά, πέρα κρυμμένη πάντα. Κι' απ' τα δικά σου μάτια... μείνε..

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

- A.** Η Μαρία Πολυδούρη έζησε στην εποχή, όπου το όραμα του Ε. Βενιζέλου για τη δημιουργία της Μεγάλης Ιδέας διαφεύστηκε, στον απόηχο της Μικρασιατικής καταστροφής αλλά και στο τέλος του παραδοσιακού τρόπου γραφής. Η ίδια εντάχθηκε στη Νεορομαντική σχολή, και θεωρείται γνήσια εκπρόσωπος της εποχής αυτής. Όπως σε πολλούς ποιητές της γενιάς της, δημιουργήθηκε και σε εκείνη η απογοήτευση, η μελαγχολία, η αίσθηση του αδιεξόδου και ανικανοποίητου, η αμφισβήτηση των ιδανικών, που αποτελούν χαρακτηριστικά αυτής της σχολής.

Τα παραπάνω χαρακτηριστικά μπορούν να εντοπιστούν στο ποίημα, διότι κυριαρχεί μια μελαγχολία που απορρέει τόσο από τη νοσταλγική αναπόληση της αγάπης που βίωσε η ποιήτρια και η οποία ανήκει πλέον στο παρελθόν όσο και από την αναφορά στην άχαρη και ημιτελή ζωή της και τον θάνατο του αγαπημένου της, ο οποίος νοσηματοδοτούσε τη ζωή της.

Παράλληλα, εντοπίζεται στο ποίημά της η παραίτηση από τα ιδανικά, την ελπίδα και τη ζωή αλλά και η διάθεση για φυγή από τη δύσκολη πραγματικότητα. Η ίδια δεν ενδιαφέρεται για την κοινωνία, απλά αυτό που την ενδιαφέρει στο ποίημα της είναι να εξομολογηθεί το προσωπικό της πάθος. Επίσης, επεδίωξε την αναδιοργάνωση και τον εκσυγχρονισμό της παραδοσιακής ποίησης τονίζοντας ιδιαίτερα το λυρικό στοιχείο του στίχου.

Πέρα, όμως, από τα στοιχεία που επιβεβαιώνουν τη σχέση της Πολυδούρη με το Νεορομαντισμό υπάρχουν και τα στοιχεία που τη διαφοροποιούν από τους υπόλοιπους Νεορομαντικούς ποιητές. Συγκεκριμένα, η κυριότερη διαφορά ήταν ο τρόπος με τον οποίο χειρίστηκε το βιωματικό υλικό της. Αυτό αποτέλεσε την πηγή έμπνευσής της και το μετέφερε αυτούσιο στην ποίησή της. Μετέφερε, με άλλα λόγια, αυτόματα τα συναισθήματά της, ενώ, αντίθετα, οι υπόλοιποι Νεορομαντικοί ποιητές χρησιμοποίησαν τα βιώματα και τα συναισθήματα ως πρώτη ύλη. Επιπλέον, σε αντίθεση με τους υπόλοιπους ποιητές της λογοτεχνικής της γενιάς, στο ποίημα της η ζωή είναι αυτή που υπερέχει της τέχνης στο σύστημα αξιών και όχι η ποίηση. Η ποίηση - τέχνη υπάρχει για να υπηρετεί τη ζωή και ακολουθεί για να την εκφράσει. Ζωή και τέχνη συνδέονται άρρηκτα μεταξύ τους και αλληλεπιδρούν η μία στην άλλη. Η ποίηση λειτουργεί για εκείνη ως πράξη λύτρωσης και κάθαρσης από τα πάθη της και αποτελεί προϋπόθεση για τη συνέχιση της ζωής της.

Τέλος, ο μελετητής του έργου της, Κ. Στεργιόπουλος έχει αναφέρει ότι η Μαρία Πολυδούρη δεν ακολούθησε τη Νεορομαντική σχολή με συνειδητό τρόπο, αλλά επειδή ταίριαζε η σχολή αυτή στη ρομαντική της ιδιοσυγκρασία, η οποία διαμορφώθηκε λόγω των οικογενειακών ατυχιών, του επαρχιακού περιβάλλοντος της πατρίδας της, των μανιατικών μοιρολογιών που άκουγε στο Γύθειο σε μικρή ηλικία αλλά και λόγω της ανάγνωσης των αισθηματικών περιοδικών του μεσοπολέμου.

- B1.** Το ποίημα «Μόνο γιατί μ' αγαπήσες» της Μαρίας Πολυδούρη αλλά και γενικότερα τα ποιήματά της χαρακτηρίζονται από τεχνικές αδυναμίες. Η ανάγκη της να εκφραστεί μέσω των ποιημάτων της, την κάνει να μην τα επεξεργάζεται σε βάθος, να μην ασχολείται με την τεχνική τους, με αποτέλεσμα αυτά να εμφανίζουν μια προχειρότητα, μια εικόνα απημελησίας. Η στιχουργική του ποιήματος είναι σχεδόν άτεχνη, και υπάρχει ασυμμετρία στους στίχους αλλά και στον αριθμό των συλλαβών. Το ποίημα αποτελείται από πέντε στροφές των πέντε στίχων η καθεμιά. Το μέτρο είναι iamβικό (υπάρχει μια ατόνιστη και μία τονισμένη συλλαβή), καθώς επίσης, και όλοι οι στίχοι είναι iamβικοί, εκτός από τον πρώτο στίχο της τρίτης στροφής που το μέτρο είναι τροχαϊκό. Ο πρώτος, ο τρίτος και ο πέμπτος στίχος της κάθε στροφής είναι δωδεκασύλλαβοι, ενώ ο δεύτερος και ο τέταρτος επτασύλλαβοι. Η ομοιοκαταληξία, επίσης, του συγκεκριμένου ποιήματος παρουσιάζεται αρκετά απλοϊκή, σχεδόν αδόλευτη, δεν έχει τεχνική επιμέλεια και συχνά χρησιμοποιείται η ίδια λέξη. Ως προς την ομοιοκαταληξία (είναι σταυρωτή), ο πρώτος στίχος με τον πέμπτο επαναλαμβάνονται, οπότε και ομοιοκαταληκτούν, καθώς επίσης, και ο δεύτερος με τον τέταρτο. Ο τρίτος δεν ομοιοκαταληκτεί με κανέναν, είναι ελεύθερος. Εντοπίζονται στο ποίημα αρκετοί δασκελισμοί και κάποιες χασμωδίες: π.χ. «γιατί μ'αγάπησες /

στα περασμένα χρόνια», «με κράτησες στα χέρια σου / μια νύχτα», «με κύτταξαν / με την ψυχή στο βλέμμα», «στολιστήκα το υπέρτατο / της ύπαρξής μου στέμμα» κ.α.

Τέλος, η γλώσσα του ποιήματος δεν είναι και εκείνη αρκετά φροντισμένη. Η γλώσσα είναι η δημοτική. Πρόκειται για μια γλώσσα που βασίζεται στο λόγο της καθημερινής ομιλίας και αυτό φαίνεται από τις απλές καθημερινές λέξεις που χρησιμοποιεί, η οποία διανθίζεται μερικές φορές και με κάποιες ποιητικές εκφράσεις (σαν κρίνο ολάνοιχτο), στην προσπάθειά της να εκφράσει όλη την ένταση του συναισθήματός της.

Τα παραπάνω, βέβαια, συμβαίνουν λόγω του αυθορμητισμού της και της πηγαίας έκφρασης των συναισθημάτων της που την κάνουν να μεταχειρίζεται το λόγο του ποιήματος ακριβώς όπως βγαίνει από την ψυχή της.

- B2.** Στο ποίημα, η Πολυδούρη επαναλαμβάνει τη λέξη «μόνο» επτά φορές, τη λέξη «μονάχα» δύο και τη λέξη «ωραίος» τέσσερις φορές, με διαφορετική σημασία κάθε φορά. Αρχικά, η λέξη «μόνο» – «μονάχα» συνδέεται νοηματικά με την αγάπη και θέλει η ποιήτρια να δώσει έμφαση στον έρωτά της. Δηλώνεται, λοιπόν, μέσω των λέξεων η μοναδικότητα του ερωτικού συναισθήματος που εκείνη βίωσε από το ποιητικό εσύ. Ο έρωτας είναι η αιτία που την ώθησε στην ποιητική δημιουργία. Το μόνο πράγμα που έχει αξία για την Πολυδούρη είναι η αγάπη του ποιητικού εσύ. Τίποτε άλλο μόνο η αγάπη και ο έρωτας γέμισαν τη ζωή της. Διότι, μέσα από αυτήν την αγάπη η ύπαρξη της απέκτησε ουσία και πραγματικό νόημα. Γεννήθηκε, γιατί την αγάπησε το ποιητικό εσύ. Η επανάληψη, λοιπόν, σαν στόχο έχει την εξιδανίκευση του ερωτικού συναισθήματος, τη θεοποίηση της αγάπης. Ταυτόχρονα και η επανάληψη της λέξης «ωραία» (τόσο ως επίθετο όσο και ως επίρρημα), στοχεύει στην εξιδανίκευση του έρωτα. Συγκεκριμένα:

«Μονάχα γιατί τόσο ωραία μ' αγάπησες» (Πέμπτη στροφή, πρώτος και πέμπτος στίχος).

Εδώ, τονίζει η ποιήτρια την ποιότητα της αγάπης του για την ίδια. Εξωραίζει τα συναισθήματα του συντρόφου της. Αναφέρεται στην τελειότητα της αγάπης που εκείνος της πρόσφερε, η οποία έγινε η αιτία να νιώσει ότι γεννήθηκε για να τη ζήσει.

«τα ονειράτά σου, ωραίες, που βασιλέψες» (Πέμπτη στροφή, τρίτος στίχος). Η λέξη «ωραίες» αναφέρεται στον ίδιο τον αγαπημένο της. Αποτελεί μια κλητική προσφώνηση το επίθετο. Η Πολυδούρη μυθοποιεί το ποιητικό εσύ. Το ποιητικό εσύ έχει για την ποιήτρια μια εσωτερική ομορφιά.

Τέλος, «μόνο γι' αυτό είμαι ωραία σαν κρίνο ολάνοιχτο» (Δεύτερη στροφή, τρίτος στίχος). Το επίθετο χρησιμοποιείται για να δηλώσει τον αντίκτυπο που έχει η αγάπη του ποιητικού εσύ επάνω στην ίδια. Η αγάπη αυτή την κάνει να νιώθει όμορφη, αισθάνεται μια ψυχική πληρότητα.

Τόσο η Πολυδούρη όσο και το ποιητικό εσύ, λόγω του έρωτα, νιώθουν και είναι ωραίοι σαν υπάρξεις.

- Γ.** Πράγματι στα περισσότερα ποιήματα της Πολυδούρη κυριαρχεί η παρουσία του θανάτου. Βέβαια, αυτός ο θάνατος δεν παρουσιάζεται σαν κάτι απειλητικό και τρομακτικό. Για την ίδια μοιάζει ένα βέβαιο και αναπόφευκτο γεγονός, που λόγω και της ασθένειάς της, νιώθει να πλησιάζει. Όσον αφορά το συγκεκριμένο ποίημα, οι δύο βασικοί πόλοι της ποίησης της – ο έρωτας και ο θάνατος - εντοπίζονται στην πέμπτη στροφή. Στη στροφή αυτή παρουσιάζεται ο θάνατος τελείως «ακίνδυνος». Ο αγαπημένος της «βασιλέψε», έχει ήδη πεθάνει αφήνοντάς τη μόνη και μαζί μ' αυτόν πέθανε και ο ίδιος ο έρωτας τους. Η Πολυδούρη χρησιμοποιεί ήπιες λέξεις για να κάνει εμμέσως αναφορά σε αυτόν : «βασιλέψες», «γλυκά πεθαίνω». Ο λόγος που χρησιμοποιεί αυτές τις λέξεις είναι διότι θέλει να αποδυναμώσει τη δύναμη του, να απαλύνει την καταλυτική του παρουσία. Ο θάνατος της πήρε μακριά τον αγαπημένο της αλλά αυτό που δεν κατάφερε ήταν να της αλλάξει τα συναισθήματα που κυριαρχούσαν μέσα της. Η ζωή της Πολυδούρη έχει γίνει μάταιη, διότι τίποτε από αυτά που της πρόσφερε ο αγαπημένος της δεν πρόκειται να ξαναζήσει. Δεν έχει να περιμένει κάτι πλέον, από τη στιγμή που έζησε τη μεγάλη αγάπη, το μεγάλο έρωτα. Αυτός είναι ο λόγος που δε φοβάται το θάνατο. Μόνο και μόνο η ανάμνηση αυτού του μεγάλου έρωτα κάνει το θάνατο πιο ανώδυνο.

- Δ.** Υπάρχουν αρκετές ομοιότητες μεταξύ του ποιήματος «Μόνο γιατί μ' αγάπησες» και της επιστολής της. Αρχικά, η Πολυδούρη στο ποίημα της διακηρύττει πως ο μόνος λόγος για τον οποίο «τραγουδά» είναι η αγάπη εκείνου. Αυτή, λοιπόν, η αγάπη υπήρξε η κυρίαρχη αιτία για την ποιητική της δημιουργία της. Η Πολυδούρη αναγνωρίζει την καταλυτική επίδραση που άσκησε στη ζωή της η αγάπη εκείνου και μέσα από ζεύγη ενεργειών (αιτίων) - αποτελεσμάτων καταγράφει πώς ο έρωτας αυτός πέρα από το γεγονός ότι την οδήγησε στη συνειδητοποίηση της εσωτερικής της αξίας, αποτέλεσε και το στοιχείο εκείνο που δικαίωσε την ίδια της τη ζωή, «Μόνο γιατί μ' αγάπησες γεννήθηκα, γι' αυτό η ζωή μου εδόθη».
- Η προηγούμενη άχαρη ζωή της Μαρίας Πολυδούρη («στην άχαρη ζωή την ανεκπλήρωτη») απέκτησε νόημα και ουσία, από τη στιγμή που εκείνος της προσέφερε την αγάπη του. Η Πολυδούρη κοντά στον αγαπημένο της κατόρθωσε να αντικρίσει την ομορφιά, τη χαρά και την πληρότητα που κρύβει η ζωή. Αντίστοιχα, και στην επιστολή που έγραψε η ποιήτρια στον Καρυωτάκη αναφέρεται ότι η ζωή της δικαιώνεται μόνο μέσω του έρωτα, «Δεν έχω τίποτε άλλο στη ζωή μου τόσο γλυκό, τόσο όμορφο που θα μου δικαιώνει τη ζωή» και ότι η ζωή της είναι άχαρη χωρίς την ερωτική πλήρωση («θα ζήσω στην πειο άχαρη ζωή χωρίς εσένα»).
- Επιπρόσθετα, η Πολυδούρη στο ποίημα της προσεγγίζοντας το ερωτικό συναίσθημα δίνει έμφαση στο βλέμμα του ποιητικού εσύ, το οποίο αποτελεί βασικό μοτίβο της ποίησής της («Μόνο γιατί τα μάτια σου με κύτταξαν»). Η Πολυδούρη εστιάζει στα μάτια, γιατί μέσα σε αυτά καθρεφτίζεται η ψυχή του ανθρώπου. Εκείνη στο βλέμμα του αγαπημένου της είδε τον έρωτα της, διέκρινε όλη την αλήθεια των συναισθημάτων του αγαπημένου της και μπόρεσε να αποδεχτεί και η ίδια τον εαυτό της: («περήφανα στολίστηκα το υπέρτατο / της ύπαρξής μου στέμμα»). Αντίστοιχα, και στην επιστολή γίνεται αναφορά στο ερωτικό κοίταγμα, («να ιδώ το πρώτο σου βλέμμα εκείνο που μου 'ριχνες σαν έφτανα»).
- Επίσης, αυτό που διακρίνουμε τόσο μέσα από το ποίημα όσο και από την επιστολή της είναι πως η Μαρία Πολυδούρη γράφει σε ένα ποιητικό εσύ που σε κανένα από τα δύο (ποίημα – επιστολή) δεν κατονομάζει. Η γραφή της έχει συγκεκριμένο πάντα αποδέκτη και δεν είναι αόριστη και δικαιώνεται μόνο όταν απευθύνεται σε ένα β' πρόσωπο.
- Τέλος, η ποιήτρια καθαγιάζει αυτήν την αγάπη. Συγκεκριμένα, στο ποίημα « Μόνο γιατί μ' αγάπησες παρομοιάζει τον εαυτό της σαν « κρίνο ολάνοιχτο» για να περιγράψει ότι το ερωτικό της συναίσθημα είναι καθαγιασμένο. Από την άλλη πλευρά και στην επιστολή της αναφέρεται στο Θεό αρκετές φορές, («θεέ μου συχώρεσέ με»).